

Forord

Denne boka er springer ut av miljøet som underviser ved Master i offentlig styring og ledelse (MPA) ved Høgskolen i Hedmark. Redaktørene Sjur Kasa, Hans Christian Høyer og Bent Sofus Tranøy har alle tre hatt hovedtyngden av sin undervisning på dette programmet. Samtidig har vi fått med oss gode kolleger fra egen Campus, universitetet i Karlstad, som vi har et 15 år langt MPA-samarbeid med, og ikke minst fra Høgskolen i Lillehammer, der man også tilbyr en MPA.

Våre studenter på MPA er i stor grad ledere, mellomledere og aspirerende ledere i offentlig sektor. Sammen med dem kommer vi stadig tilbake til forholdet mellom nyere styringsteknikker, behovet for kontroll, verdien av og faren for å undergrave tillit. De avveininger, det samvirke og de dilemmaer og spenninger som finnes i dette landskapet blir tematisert i mer eller mindre alle fagene vi tilbyr, men kanskje særlig i Statsvitenskap, Organisasjon og ledelse og Forvaltningsøkonomi.

Vi har fått støtte til utgivelsen gjennom Høgskolen i Hedmarks FOU-midler. Disse midlene finansierte en work shop på hotell Høsbjør og har også gjort det mulig for oss å gi fagfeller et forsiktig honorar for sine vurderinger, og har i tillegg gjort det mulig å betale noe produksjonsstøtte. Vi takker vår arbeidsgiver og ikke minst vår tidligere instituttleder Martin Nkosi Ndlela for å ha framskaffet disse midlene. Vi må takke biblioteket ved Campus Rena som alltid yter eksepsjonell service og endelig Per Robstad i Universitetsforlaget som i tillegg til sin faglige sikkerhet har utvist en stor tålmodighet.

Sjur Kasa gikk bort under tragiske omstendigheter like før boka gikk i trykken. Han vil bli dypt savnet av alle som hadde med ham å gjøre.

Rena, 18. november 2015

Hans Christian Høyer og Bent Sofus Tranøy

Innhold

Forord	5
Kapittel 1	11
Introduksjon og innledning	11
<i>Hans Christian Høyer, Sjur Kasa, Bent Sofus Tranøy</i>	
Noen nøkkelbegreper	12
Den norske styringskonteksten og dens utvikling	15
Tillit og kontroll: et teoretisk utgangspunkt	19
Nærmere om de ulike kapitlene	24
Kapittel 2	27
Tillitens risiko	27
<i>Tore Bakken</i>	
Noen grenseoppganger	28
Tillitens risiko	30
Tillit – hva eller hvordan?	33
Tillit og mistillit	40
Tillit til institusjoner	43
Avslutning	46
Kapittel 3	47
Tillit og kontroll – som ild og vann eller som sukker og kanel?	47
<i>Jonas Axelsson og Hans Chr. Høyer</i>	
Teoretisk utgangspunkt	48
Styring samt tynn og tykk institusjonalisme	52
Ulike kjennetegn på relasjonen mellom den styrende og de styrte	55
Avslutning – konklusjoner	57
Kapittel 4	60
Enhetskolen: profesjonell autonomi under statlig overvåkning	60
<i>Jan Merok Paulsen</i>	
Et tillitsbasert skolesystem	60
Den norske grunnskolens styringssystem	62
Kontrollpress på norsk: tilsyn og veiledning	64
Mediering av konflikten mellom kontroll og tillit	65
Skolesejefens fire medierende lederroller	66
Norsk skole mellom tillit og kontroll	68

Kapittel 5	Frihet og tillit. Mot nye tider for kommunene?	71
	<i>Jon Helge Lesjø</i>	
	Politiske ideologier og tillit.	72
	Diagnose og drivkrefter	74
	Stortingsdebatten: fagstyre mot frihetsreform?	76
	Kommunene og Grunnloven: tillitssvikt?	79
	Maktskifte: mot mer tillit til kommunene?	82
	Konkurransedemokrati og betinget tillit	83
Kapittel 6	Fra kongens kontrollør til tillitsskaper og vokter av borgerrettigheter	85
	<i>Tor Helge Pedersen</i>	
	Teoretisk tilnærming	86
	Statens oppsynsmann og kongens kontrollør	87
	Ombudsmannen og andre politisk-administrative kontrollordninger	89
	Den svenske ordningen og dens institusjonelle forløpere	90
	Den danske ordningen og dens institusjonelle forløpere.	91
	Den norske ordningen og dens institusjonelle forløpere.	92
	Diskusjon: institusjonell utvikling eller organisatorisk oppfinnelse?	95
	Avslutning	98
Kapittel 7	Privat vs. offentlig tjenestelogikk	99
	<i>Kristian Aasbrenn</i>	
	Tjenester og tjenestekvalitet.	100
	Offentlige tjenester: brukeroppdrag, harde og myke samfunnsoppdrag	103
	Skolens formålparagraf	104
	En «offentlig» tjenesteforståelse?	105
	Hvordan skal resultatkvallitet forstås og måles i offentlige tjenester?	106
	«Offentlige» utfordringer knyttet til begrepene brukerorientering og samhandling	107
	Trengs en «offentlig» forståelse av omdømme og tillit?	113
	Strukturkvalitet: Hva er og hvordan utvikles en «offentlig» servicekultur og -kompetanse?	114
	Konklusjoner	115

Kapittel 8	Tillit i det digitale arbeidslivet – praksiser som fremmer tillit og mistillit	120
	<i>Inge Hermanrud</i>	
	Perspektiver på tillit	121
	Forskningsstatus: betydningen av tillit for kunnskapsdeling	122
	Et praksisperspektiv på tillit og kunnskapsdeling	124
	Hva skal til for at man har tillit til andres erfaringer og råd?.	125
	Tillitsskapende aktiviteter i den digitale verden	
	– sosialisering og etterprøving	126
	Praksiser for kunnskapsdeling i Arbeidstilsynet	127
	Tillitsskapende aktiviteter	127
	Mistillitsskapende aktiviteter på digitale møteplattformer	
	– tilbaketrekking og distansering	129
	Avslutning	130
Kapittel 9	Regnskap og kontroll i offentlig forvaltning: en diskusjon med utgangspunkt i et regnskapsteoretisk perspektiv	133
	<i>Norvald Monsen</i>	
	Inntekter og utgifter	134
	Penge- og lønnsomhetsvirkninger	134
	To ulike regnskapsmodeller	135
	Diskusjon	138
	Konklusjon	144
	Vedlegg 1	145
	Vedlegg 2	146
Kapittel 10	Rapportering av miljøinformasjon i offentlig sektor: kontroll- og tillitsbasert styring	153
	<i>Even Fallan</i>	
	Regulering av miljørapportering – formelt og reelt.	154
	Teori og hypoteseutvikling.	156
	Forskningsdesign og metode	162
	Resultater.	165
	Diskusjon	166
	Avslutning	169
Litteratur	. . . . .	171
Bidragstere	. . . . .	188